

Tanulságok a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében támogatott baranyai projektek többlettámogatásával kapcsolatban

Lessons learned regarding the additional funding of projects supported under the Territorial and Settlement Development Operational Programme in Baranya County

PÉNZÁR ÁRPÁD, MÁTHÉ PÉTER

PÉNZÁR Árpád: PhD-hallgató, Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola; 7622 Pécs, Rákóczi út 80.; penzar.arpad@tk.pte.hu; <https://orcid.org/0000-0003-0977-5614>

MÁTHÉ Péter: PhD-hallgató, Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola; 7622 Pécs, Rákóczi út 80.; mathe.peter@tk.pte.hu; <https://orcid.org/0009-0000-7776-2028>

KULCSSZAVAK: Strukturális Alapok; NUTS3; területi különbségek; önkormányzati fejlesztések

ABSZTRAKT: Baranya vármegye gazdasági teljesítményének romlását több tényező is befolyásolta az elmúlt évtizedekben, melyek együttesen hozzájárultak a vármegye perifériára jutásához. A fejlődés útját segítette és segítheti a jövőben is az európai uniós források hatékony és gazdaságos felhasználása. Az önkormányzati támogatási források nagyban hozzájárulnak a vármegye infrastruktúrájának fejlesztéséhez és az itt élők életminőségének javulásához.

Jelen tanulmányban Baranya vármegye példája alapján bemutatjuk, hogy a vármegyei önkormányzat közreműködésével 2014 és 2023 között a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (továbbiakban TOP) által támogatott projektek mely prioritásokhoz kapcsolódtak, és a megvalósítás helyszíne területileg hogyan oszlott meg a vármegyén belül. Először rövid áttekintést adunk a TOP-prioritásokról országos viszonylatban, majd az elemzés során Baranya vármegyére fókuszálunk. Ismertetjük a projektek megvalósítási fázisában igényelt többletforrás jogi hátterét, majd átfogó képet adunk az igénylés lehetőségeiről és folyamatairól. Az elemzés során a többlettámogatások megoszlását vizsgáljuk időben, földrajzi terület alapján, valamint támogatási konstrukciók és TOP-prioritások szerint. Az összefüggések feltárása során kapott eredmények segíthetik a következő időszak támogatási programjainak tervezését.

Vizsgálatunk legfontosabb megállapítása, hogy a ráemelési kérelmek száma a programozási időszak közepén, 2019-ben és 2020-ban szerződést kötött projektek esetében volt a legnagyobb arányú, továbbá a kedvezményezettek a nagyobb költségvetésű, komplexebb pályázatok esetében igényelték jelentősebb mértékű többletforrást. A térbeli eloszlás esetében arra az eredményre jutottunk, hogy a fejlettebb kelet-baranyai járássok több forráshoz jutottak, így megállapítható, hogy a TOP-konstrukció nem járult hozzá a járássok közötti fejlettségbeli különbségek csökkentéséhez.

Árpád PÉNCZÁR: PhD candidate, Doctoral School of Regional Polity and Economics, Faculty of Economy, University of Pécs; Rákóczi út 80., H- 7622 Pécs, Hungary; penzar.arpad@pte.hu; <https://orcid.org/0000-0003-0977-5614>

Péter MÁTHÉ: PhD candidate, Doctoral School of Regional Polity and Economics, Faculty of Economy, University of Pécs; Rákóczi út 80., H- 7622 Pécs, Hungary; penzar.arpad@ktk.pte.hu; <https://orcid.org/0009-0000-7776-2028>

KEYWORDS: Structural Funds; NUTS3; regional disparities; local government developments

ABSTRACT: *The economic decline of Baranya County has been influenced by several factors over the past decades, which collectively contributed to the region's marginalization.*

The efficient and economical use of European Union funds has supported and may continue to support development in the future. Municipal funding sources contribute significantly to the improvement of infrastructure in the county and the quality of life of its residents. In many municipalities along the southern border, these funds represent the only opportunity for development, as few local governments can finance projects from their own resources. This study examines the amount, proportion, and spatial distribution of additional funding allocated to Baranya County. Based on cleaned data, the study seeks to answer the following research questions regarding the increase in resources. Were there more additional funding requests submitted for projects contracted early (before 2018) compared to those contracted afterward? Can spatial differentiation (in terms of legal status, level of development, geographical location) identify areas that were more significantly affected by the additional funding? Which funding schemes stood out in terms of additional allocations? Using the example of Baranya County, the study presents which priorities were associated with projects supported by the Territorial and Settlement Development Operational Programme (TOP) between 2014 and 2023, with the involvement of the county government, and how these projects were geographically distributed within the county. First, we provide a brief overview of TOP priorities at the national level, then the analysis focuses specifically on Baranya County. We outline the legal background of the additional funding requests made during the project implementation phase, and provide a comprehensive overview of the possibilities and processes for requesting such funding. The analysis examines the distribution of additional funding over time, by geographical area, funding schemes, and TOP priorities. The insights gained from uncovering these relationships may aid in the planning of support programs for the next funding period.

The key finding of our study is that the highest proportion of additional funding requests occurred for projects contracted during the middle of the programming period, specifically in 2019 and 2020. Furthermore, beneficiaries requested significantly more additional funding for larger-budget, more complex projects. In terms of spatial distribution, we found that the more developed districts of Eastern Baranya received more funding, indicating that the TOP framework did not contribute to reducing the development disparities between districts.

Bevezető

A területfejlesztés és területi tervezés fogalmainak meghatározásával már számos tanulmány foglalkozott, és többféle megközelítés született. Az egyik legszélesebb körben elfogadott definíció Faragó Lászlóhoz köthető, aki szerint a területfejlesztés a politika és annak intézményrendszere által a társadalom érdekében végzett fejlesztő és újraelosztó tevékenység, amely egy adott térség – régió, megye vagy település – lakóinak életére közvetlen hatással van (Finta et al. 2023). Enyedi György (2010) hangsúlyozza, hogy a területfejlesztés stabil és hosszú távú megva-

lósításához elengedhetetlen a tényezők közötti szoros együttműködés, így a megfelelő intézményi háttér és szakmai kompetencia.

A fogalom ugyan a mai napig releváns, de hazánk 2004-es uniós csatlakozása új alapokra helyezte a területfejlesztési gondolkodást. Igazodva az uniós alapelvekhez, a hazai szabályozás és intézményrendszer folyamatosan változott: míg a vizsgált időszakban a 1996. évi XXI. törvény, jelenleg a 2023. évi CII. törvény szabályozza a fejlesztési irányokat (Hargitainé Solymosi 2012). E jogszabályok elsődleges célja a fenntartható fejlődés, az innováció és a K+F támogatása, a gazdasági növekedés elősegítése országos és térségi szinten, valamint a lokális versenyképesség és foglalkoztatás erősítése.

A területi különbségek azonban továbbra is jelentősek. Faragó (2016) részletesen elemezte a tagállamok közötti és tagállamon belüli sokszínűséget, amely megköveteli az egyedi stratégiák kidolgozását. Ezt erősítik más empirikus vizsgálatok is (Molnár, Barna 2018; Németh, Vercse, Dövényi 2014; Papp, Nagy, Boros 2017), amelyek szerint a területi kohézió az eltérő adottságok miatt nem értelmezhető homogén módon. A fogalom tovább gondolásaként Gálosi-Kovács és Haffner (2017) rámutatott, hogy a gazdaságpolitikai és társadalmi folyamatokat rövid, közép- és hosszú távon egyaránt össze kell hangolni a fejlesztési elképzelésekkel.

E komplex keretbe illeszkedik az Európai Unió kohéziós politikája, amely a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek mérséklését szolgáló legfontosabb integrációs eszköz. Az 1975-ben létrehozott Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERDF) jelentette az első lépést, amelyet a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap követtek (Bachtler, Mendez, Wishdale 2017). A reformfolyamat fontos mérföldköve volt a Barca-jelentés (2009), amely a helyalapú fejlesztéspolitika szükségességét hangsúlyozta, valamint az EU2020 stratégia, amely a tematikus koncentrációt és a teljesítményorientációt helyezte előtérbe (European Commission 2010).

A 2014–2020-as ciklustól a partnerségi megállapodások rendszere új szintre emelte az Európai Bizottság és a tagállamok közötti koordinációt, a döntési kompetenciák pedig folyamatosan változtak a centralizáció és a szubszidiaritás között (Nyikos, Kondor 2020). A 2021–2027-es időszakban tovább erősödött az integrált szemlélet, különösen a zöld és digitális átállás hangsúlyozásával (European Commission 2021).

Magyarországon a kohéziós politika végrehajtása speciális szabályozás mentén zajlik: az uniós rendeletekhez igazodva a 272/2014. és 256/2021. Korm. rendeletek határozzák meg a kereteket, a Támogatáskezelési Rendszer (TKR) pedig sajátos hazai megoldást jelent. A megyék szerepe a megyei koncepciók és programok kidolgozásában mutatkozik meg, amelyek ugyan a területfejlesztési törvényhez kötődnek, de tényleges tartalmukat és finanszírozásukat az uniós kohéziós politika határozza meg.

Összességében elmondható, hogy a területfejlesztés fogalma és hazai gyakorlata szorosan összekapcsolódik az EU kohéziós politikájával: míg az előbbi a fejlesztések átfogó célrendszerét határozza meg, addig az utóbbi biztosítja a vég-

rehajtási kereteket és a forrásokat. A magyar modell így egyszerre illeszkedik a hazai területi sajátosságokhoz és az uniós szabályozási környezethez, ami jól példázza a központi és helyi szintek közötti folyamatos egyensúlykeresést.

Vármegyei területfejlesztési dokumentumok és a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)

A strukturális és kohéziós alapból nyújtott támogatások kiemelt célja az egyenlőtlenségek mérséklése volt (Nádudvari 2014), így az olyan aprófalvas és mérsékelt fejlődést mutató térségekben, mint amilyen Baranya vármegye, ennek kiemelt jelentőséget kell tulajdonítani. A TOP források a megyei jogú városoktól a kistépülésig biztosították a helyi, elsősorban önkormányzati fejlesztések támogatását. A szükséges dokumentumokat az adott Vármegyei Önkormányzat és a mellette működő Hivatal apparátusa készítette el, melyre egy Államreform Operatív Program pályázat biztosított 90 millió forintot. Ebből a keretből felmérhették az egyes ágazati szükségleteket, és elkészíthették a megyei fejlesztési koncepciót és programot, melyet széles körű társadalmi egyeztetés követett. A koncepciókat 2013 őszén fogadták el a megyei önkormányzatok közgyűlései. A 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet értelmében a végleges koncepciók a 2030-ig tartó időtávot figyelembe véve biztosítják az egyes megyék fejlődését. Ezt követte a megyei területfejlesztési koncepciók elkészítése és jóváhagyása, melynek fő célja a megyék jövőképeinek meghatározása és a jövőkép eléréséhez szükséges irányok meghatározása volt. 2014 nyarán az utolsó dokumentum is elkészítésre és elfogadásra került, ami az adott vármegye Integrált Területfejlesztési Programja (ITP). Ez a dokumentum szabályozta a rendelkezésre álló TOP-forrás hatékony felhasználását, az elvárt eredményeket és a felhívások ütemezését. A vármegyei ITP kiemelt figyelmet fordított térségek közötti különbségek mérséklésére. A fent említett dokumentumokat számos korábban megjelent tanulmány elemezte, mint például Finta (2022) vagy Pámer (2021), ezért jelen tanulmányban részletesen nem kerül kifejtésre.

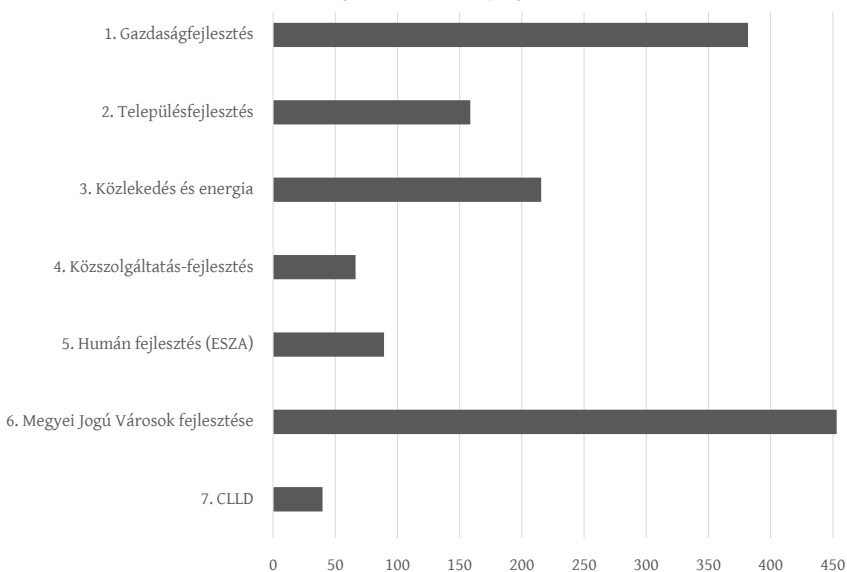
A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program teljes forráskerete 3988,2 millió Euro volt a hazai társfinanszírozással együtt. A kedvezményezettek számára kifizetett támogatás összege végül 1852,5 milliárd forintot tett ki. A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program támogatási forrásai hét prioritás mentén kerültek tervezésre és felhasználásra:

- TOP 1. Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatási helyzet elősegítésére;
- TOP 2. Vállalkozásbarát, népességmegtartó településfejlesztés;
- TOP 3. Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken;

- TOP 4. A helyi közösségi szolgáltatások fejlesztése és a társadalmi együttműködés;
- TOP 5. Vármegyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, foglalkoztatás-ösztönzés és társadalmi együttműködés;
- TOP 6. Fenntartható városfejlesztés a megyei jogú városokban;
- TOP 7. Közösségi szinten irányított városi helyi fejlesztések (CLLD).

1. ábra: A partnerségi megállapodás szerinti Terület- és Településfejlesztési Operatív Program forráseloszlása Magyarországon (milliárd Ft)

The distribution of funds (in billion HUF) for the Territorial and Settlement Development Operational Programme according to the Partnership Agreement

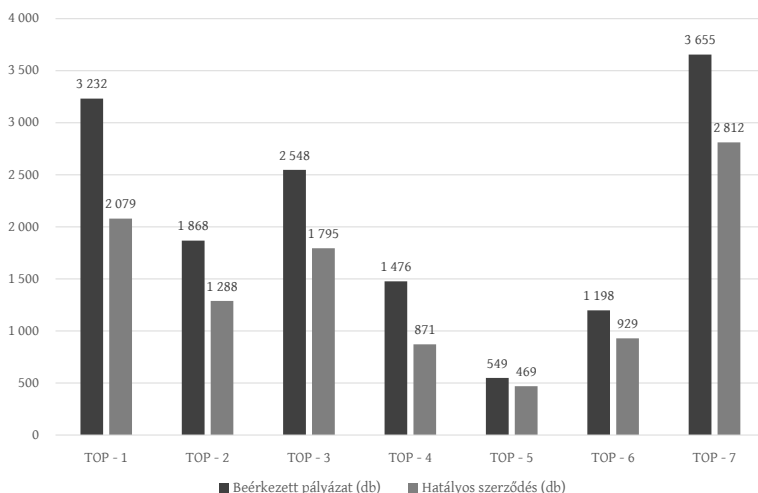
Forrás: a Miniszterelnökség adatai alapján a szerzők saját szerkesztése

Baranya esetében a TOP keretében kifizetett támogatási összeg elérte a 100,6 milliárd forintot, ami az összes TOP kifizetés 5,43 százalékát tette ki. Ez az arány közelítőleg megegyezik Baranya lakosságárányával, ami 5,41 százalékot tett ki a 2020-as népességadatok figyelembevételével (a TOP földrajzi hatóköre nem terjedt ki Budapestre és Pest vármegyére.) A projektek költségvetésének finanszírozása 100 százalékos volt, melyből átlagosan 85% uniós támogatás, míg a fennmaradó részt a hazai kormányzati társfinanszírozás tette ki. Emiatt a TOP pályázati felhívásai nagyon népszerűek voltak az önkormányzatok körében. Az első pályázatok 2016-ban kerültek beadásra, egészen 2022 első negyedévéig, megyénként eltérő intenzitással. A legtöbb pályázat a közösségi szinten irányított városi helyi fejlesztések (7. prioritás – CLLD) kiírásra érkezett. A legnagyobb pályázati forrást kizárólag a megyei jogú városoknak fenntartott, a többi (1-5) tematikus

prioritást tükörjelleggel megjelenítő „Fenntartható városfejlesztés a megyei jogú városokban” (6. prioritás) érték el, ami a Partnerségi Megállapodásnak megfelelően a városok gazdaságfejlesztését szolgálja (Péti, Salamin 2016), és megmagyarázza az 1. ábra kiugró értékét, illetve a 2. ábra alacsony projektszámát.

2. ábra: Az egyes prioritásokra beérkezett és hatályos szerződéssel rendelkező pályázatok száma Magyarországon

The number of applications received and having a valid contract for each priority in Hungary

(TOP-1 Gazdaságfejlesztés, TOP-2 Településfejlesztés, TOP-3 Közlekedés és energia, TOP-4 Közszolgáltatás-fejlesztés, TOP-5 Humán fejlesztés (ESZA), TOP-6 Megyei Jogú Városok fejlesztése, TOP-7 CLLD)

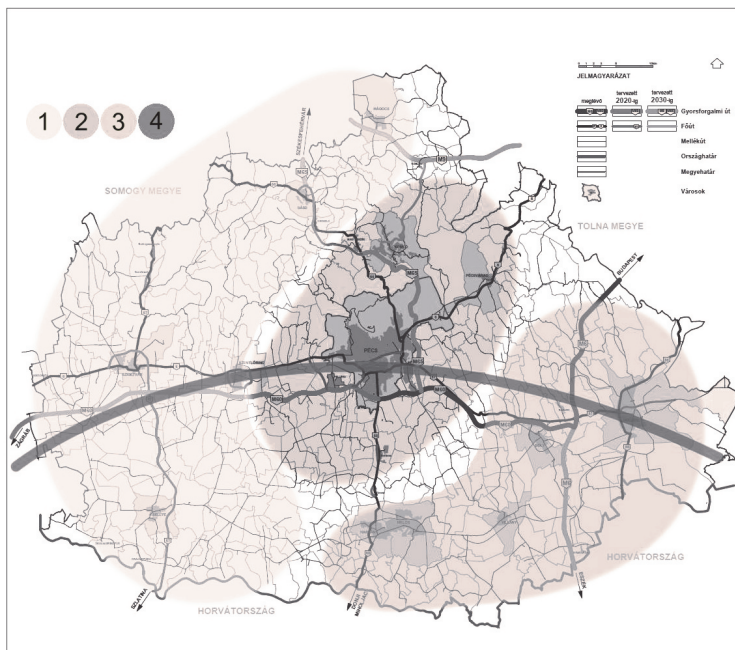
Forrás: palyazat.gov.hu adatai alapján a szerzők saját szerkesztése (2025. január végi legyűjtés)

Baranya vármegyei adatok alapján, összhangban az országos listákkal a TOP-7 (CLLD) forrásokra adták be a legtöbb pályázatot (118 db), ezt követte a környezetvédelmi TOP-3 prioritás (75 db) és a TOP-6 (megyei jogú város) (72 db). Az összes prioritást egyben vizsgálva megállapítható, hogy a gazdaságfejlesztési és foglalkoztatás-növelési projektek kerültek a legnagyobb arányban támogatásra, kiemelkedően magas összeg mellett.

A területi elemzést két területi megközelítésben is elvégeztük. Az egyik a 290/2014 (IX. 26.) Kormányrendelet szerinti fejlettségi besorolás szerint, mely alapján négy kategóriába sorolhatjuk az egyes járásokat. A Komplex programmal fejlesztendő járás Baranya vármegyében a Hegyháti és a Sellyei, a fejlesztendő a Szigetvári járás. Kedvezményezett járások közé a Bólyi, a Mohácsi, Pécsváradi, Siklósi és Szentlőrinci járás tartozik, míg a jogszabály alapján nem kedvezményezett a Komlói és a Pécsi járás.

A másik a Baranya vármegye területfejlesztési programjában meghatározott földrajzi célterület alapján, melynek kapcsolatrendszerét és integráltságát a 3. számú ábra szemlélteti.

3. ábra: Baranya ITP földrajzi célterület meghatározás
 Definition of the geographical target area of the Baranya County Integrated Territorial Programme (ITP)

Forrás: Baranya Vármegyei Integrált Területi Program (ITP)

A Program négy területi célt fogalmaz meg:

1. Hátrányos helyzetű, fejletlen gazdaságú térségek komplex fejlesztése Baranya megye nyugati felén (Ormánság területe, Szigetvár, Sásd térsége);
2. Termelési szerkezetátalakítás, gazdasági szemléletváltás Pécs és agglomerációja területén, illetve Komló és térségében;
3. Helyi adottságokra, komparatív előnyökre és lehetőségekre épülő vidék- és gazdaságfejlesztés kiemelten Mohács-Bóly és Villány-Siklós-Harkány térségében;
4. Baranya megye horvát határ menti térsége határokon átnyúló kapcsolatainak javítása elsősorban közlekedési, gazdasági téren.

A fenti célok közül az első három célterület vonatkozásában határozható le a vármegye területe. A járásek besorolhatók az egyes földrajzi célterületekbe, egyedül a Szentlőrinci járás településeinek besorolása kapcsán merült fel a kérdés, hogy az első hátrányos helyzetű területek közé, vagy a második agglomerációs térség kategóriába kerüljön besorolásra. A fenti ábra alapján a járás inkább a hátrányos helyzetű térség célkitűzéshez kapcsolódik, melyet alátámaszthat az is, hogy a Szentlőrinci járás a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet a kedvezményezett járásek besorolásáról jogszabály szerint a kedvezményezett járás kategóriába került.

Így a területi elemzéskor az első területi cél esetében a Sellyei, Szigetvári, Szentlőrinci és Hegyháti járás településeinek megvalósult projekteket vettük alapul, a második területi cél esetében a Pécsi, Pécsváradi és Komlói járás települései tartoznak, azzal a szűkítéssel, hogy az elemzés nem tartalmazza a Pécs megyei jogú város által megvalósított projekteket, így esetünkben Pécs területe nem része az elemzésnek. A harmadik területi célhoz a Mohácsi, a Bólyi és a Siklói járás települései kapcsolódnak.

A többléttámogatás jogszabályi keretei és igénylésének folyamata

A 2014–2020-as Európai Uniói programozási időszak forrásainak felhasználását a 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet szabályozza, amelyben külön paragrafusok rendelkeznek a többléttámogatásról. A rendelet 86. § (1) szerint a kedvezményezettet változásbejelentési kötelezettség terheli, ha a projekt szakmai, műszaki vagy költségvetési tartalmában módosítás történik, ideértve a többléttámogatási igényt is. Az eredeti támogatási összeg 30 százalékát, illetve 100 millió Forintot meg nem haladó igényekről az Irányító Hatóság dönthet, amennyiben az adott pénzügyi alapon rendelkezésre áll a szükséges forrás.

A 17/2017. (II.1.) Korm. rendelet 3. §-a a költségnövekmény alátámasztásának kategóriáit is rögzíti. Eszerint különbséget kell tenni az alapján, hogy a többléttámogatás nem haladja meg a támogatási szerződésben szereplő összeg 30 százalékát, vagy éppen eléri azt. Előbbi esetben az Irányító Hatóság vizsgálja a kért forrás piaci áraknak való megfelelését, míg 30% felett külső, a pénzügyekért felelős miniszter által kijelölt szakértő is bevonásra kerül. Bizonyos helyzetekben az építésgazdaságért felelős miniszter szakvéleménye az irányadó a piaci árak meghatározásánál. A jogszabály lehetőséget ad arra is, hogy a Kormány egyedi döntéssel eltérjen a rendeletben meghatározott szabályoktól, és magasabb összegű vagy arányú többléttámogatást is engedélyezzen.

A 2022 februárjában kirobbant orosz–ukrán háború következtében jelentősen megemelkedett építőanyagárak kezelésére a 13/2023. (I. 24.) Korm. rendelet biztosít speciális lehetőséget, amely engedélyezi a vállalkozói szerződések módosítását. Ilyenkor a kivitelezőnek részletesen igazolnia kell az eredeti ajánlat és az árváltozás utáni költségek közti különbséget. A projektek megvalósításához szükséges fedezetet ebben az esetben is többléttámogatásból lehet biztosítani.

A jogszabályi előírások alapján a TOP-projektek esetében két fő ok indokolhatja többléttámogatási kérelmet: egyrészt az ajánlattétel és a közbeszerzés közötti időszakban történt áremelkedés, másrészt a 2022-ben kezdődő háború miatt bekövetkezett jelentős költségnövekedés. A kedvezményezett ilyenkor írásban nyújtja be kérelmét a közreműködő szervezetnek keresztül, amelyben részletesen ismertetnie kell, hogy a projekt során hol és hogyan merült fel forráshiány. A dokumentációhoz csatolandó a vármegeyi önkormányzat pozitív testületi határozata.

ta (például Baranya vármegye esetében is), valamint a költségvetésben keletkezett megtakarítások átcsoportosítását igazoló bizonylatok vagy szerződések.

A kérelem elbírálásáról a 17/2017. (II.1.) Korm. rendelet alapján vagy az Irányító Hatóság vagy magasabb igény esetén maga a kormány dönt. Pozitív döntést követően meg kell vizsgálni, hogy az adott konstrukcióhoz tartozó, megyénkét elterő, az értékelésben a helyi adottságokra, sajátosságokra építő területspecifikus melléklet (TSM) 5.3 pontja lehetővé teszi-e a magasabb támogatás jóváhagyását. Amennyiben az igényelt pluszforrás nem lépi túl a TSM-ben rögzített maximumot, a jóváhagyást követően a költségvetés megfelelő sorára rávezethető az összeg. Ha viszont meghaladja a keretet, akkor szükséges a TSM-ben rögzített maximum megemelése, amelyet kezdetben a kedvezményezett, később a közreműködő szervezet automatikusan kezdeményezett.

Az igénylés elbírálási ideje függ a többletigény mértékétől: 30% alatti forrásigények esetén jellemzően két–négy hónap alatt született döntés, míg a 30 százalékot meghaladó kérelmek esetében a folyamat akár hat–nyolc hónapot is igénybe vehetett.

Kutatási kérdések és alkalmazott módszerek

A tanulmány a Baranya vármegyébe érkezett többlettámogatások nagyságát, arányát és a felhasználásának területi vetületét vizsgálja. A tisztított adatok alapján az alábbi kutatási kérdésekre keressük a válaszokat:

- Igazolható-e, hogy a korai (2018 előtt) szerződéssel rendelkező pályázatok esetében több ráemelési igény került beadásra, mint az azt követő időszakban?

Az új 2014-20-as programozási időszakot érintő pályázati felhívások 2016. év során jelentek meg. Hipotézisünk szerint a kezdeti időszakban a beadott pályázatok kevésbé voltak előkészítve, mint a későbbi években beadott projektek.

- Területi differenciálás (jogállás, fejlettség, területi elhelyezkedés) mentén azonosíthatóak-e a többlettámogatás szempontjából jobban érintett térségek?

Hipotézisünk szerint a fejletlenebb térségekből érkező projektek nagyobb arányban részesülhettek többlettámogatásban, mivel feltételezhetően kevesebb forrást tudtak a pályázók költeni az előkészítésre (építési/vízjogi létesítési engedélyes vagy kivitelei tervdokumentáció).

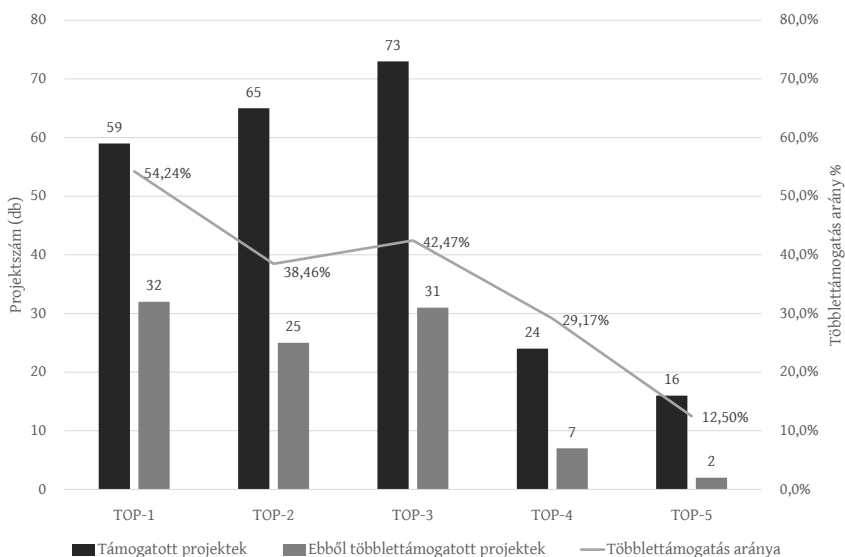
- Mely konstrukciók voltak a kiemelkedők a ráemelésben?

Véleményünk szerint azonosíthatóak azok a támogatási tématerületek, konstrukciók, amelyeknél szignifikánsan magasabb arányban volt szükség többlettámogatás biztosítására.

A többlettámogatás eloszlásának vizsgálata

A palyazat.gov.hu aktuális adatai alapján Baranya vármegyében 423 nyertes, támogatási szerződéssel rendelkező TOP-pályázat valósult meg. A további elemzések során a TOP-6, TOP-7, a TOP-1.3, TOP-1.5, TOP-5.1 és TOP-5.3.2 konstrukció adatait figyelmen kívül hagytuk. A TOP-6 esetében a területi verseny hiánya, a TOP-7 konstrukció esetében a csak Pécs Megyei Jogú Város közigazgatási területéről érkező pályázatok, míg a TOP-1.3 esetében a Magyar Közút Nonprofit Zrt – mint kizárólagos kedvezményezett – egy darab nyertes pályázata torzította volna a területi adatokat. A TOP-1.5 konstrukció a program előkészítését szolgáló tervezési feladatokat támogatta, a TOP-5.1 és TOP-5.3.2 konstrukciók a Baranya Vármegyei Önkormányzat projektjeit támogatták, melyek tevékenységei az egész vármegyére kiterjedtek. Az ily módon megtisztított adatok alkalmasak a vármegye településeinek területfejlesztési pályázati aktivitásának mérésére. A megye 301 települése közül mintegy 90 település részesült támogatásban. A nyilvános adatokból nem előállítható azon települések listája, akik pályázatot nyújtottak be valamely felhívásra, de nem részesültek támogatásban.

4. ábra: Prioritás szintű kimutatás a támogatott projektekről, a többlettámogatásban részesített projektek számáról (db) és a két mutató arányáról (%)
Priority-level report on the supported projects, the number of projects granted additional funding, and the ratio between these two indicators (%)

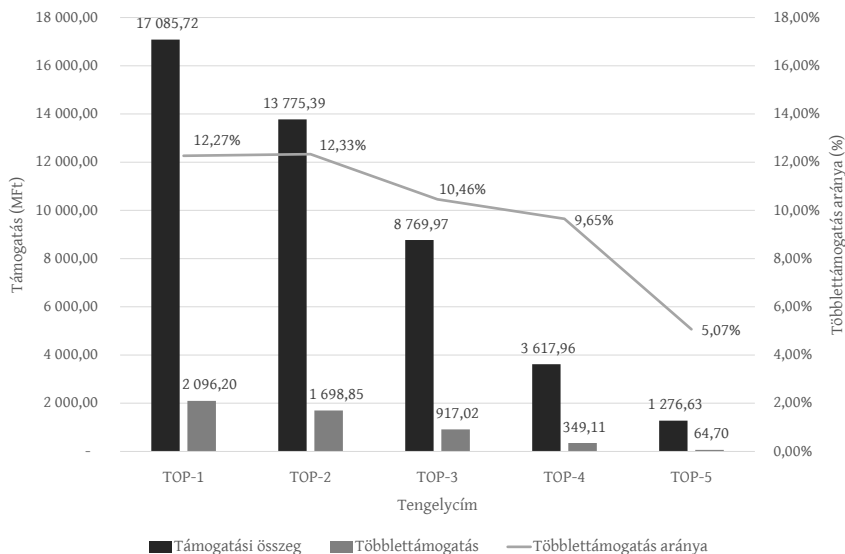
(TOP-1 Gazdaságfejlesztés, TOP-2 Településfejlesztés, TOP-3 Közlekedés és energia, TOP-4 Közszolgáltatás-fejlesztés, TOP-5 Humán fejlesztés (ESZA), TOP-6 Megyei Jogú Városok fejlesztése, TOP-7 CLLD)

Forrás: palyazat.gov.hu és Baranya Vármegyei Önkormányzat adatai alapján a szerzők saját szerkesztése (2024. október végi legyűjtés)

A megtisztított adatokat követően az elemzés 237 projektre terjed ki, melyek a TOP öt prioritásán belül 15 konstrukció keretében nyertek támogatást. A projektek 44,526 milliárd forint megítélt támogatásban részesültek, melyből 5,125 milliárd forint többlettámogatás keretében érkezett a vármegyébe. Többlettámogatással érintett 97¹ fejlesztés, a nyertes projektek 41 százaléka, mértéke átlagosan a megítélt támogatás 11,5 százaléka. A legtöbb ráemelési igény az 1-es prioritásra beérkezett pályázatok esetében került jóváhagyásra (32 db), melyet 31 kérelemmel szorosan követ a közlekedés és energetikai projektekre beérkezett igény (TOP-3). Mindössze két kérelem került elbírálásra a humánfejlesztéshez kapcsolódó projektek esetében. Ez az alacsony szám összesen 16 db beadott pályázattal is magyarázható. Az 1. prioritás keretében nyertes pályázatok több mint fele esetében (54%) szükséges volt többlettámogatásra a projekt sikeres megvalósítása érdekében, mely a konstrukcióra beérkezett nagy összegű és összetett pályázati tartalommal magyarázható, mely okokat a beadáskor még nem láttak előre a kedvezményezettek.

5. ábra: Prioritásszintű kimutatás a megítélt támogatásról, a kapott többlettámogatásokról (millió Ft) és a két mutató arányáról (%)

Report at the priority level on the awarded funding, the supplementary subsidies received (in million HUF), and the ratio between these two indicators (%)

(TOP-1 Gazdaságfejlesztés, TOP-2 Településfejlesztés, TOP-3 Közlekedés és energia, TOP-4 Közszolgáltatás-fejlesztés, TOP-5 Humán fejlesztés (ESZA), TOP-6 Megyei Jogú Városok fejlesztése, TOP-7 CLLD)

Forrás: pályázat.gov.hu és Baranya Vármegyei Önkormányzat adatai alapján a szerzők saját szerkesztése (2024. október végi legyűjtés)

Az igényelt ráemelés összegét tekintve a Projektgazdák legnagyobb nagyságú többlettámogatást a TOP-1 Gazdaságfejlesztési és a Településfejlesztési projektekre igényeltek, a megítélt támogatás nagyságához viszonyítva a legmagasabb arányban a TOP-2 Vállalkozásbarát, népességmegtartó település fejlesztés prioritás keretében támogatott projektek részesültek többlettámogatásban. A többlettámogatás nagysága elérte a megítélt támogatás 12,3 százalékát.

A támogatások területi vetülete

Az egyes járások fejlettségét a mai napig a 290/2014. (IX. 26.) Kormányrendelet szabályozza. Ezen Kormányrendelet alapján a járásokat négy különböző fejlettségi kategóriába sorolják. Nem kedvezményezett járások a legfejlettebb területek, a második kategória a kedvezményezett járások, a harmadik kategória a fejlesztendő járások, míg a legfejletlenebb térségek a komplex programmal fejlesztendő járások. Baranya vármegye területén az összes fejlettségi kategóriába tartozó járás megtalálható. Az 1. táblázat ezen kategóriák mentén szemlélteti a járásokba érkezett egyes fejlesztési összeget és a kért többlettámogatásokat.

A táblázat jól szemlélteti, hogy a sikeres pályázati források lehívásában kiemelkedik a Mohácsi járás, melyet a Siklói és a Komlói járások követnek. A kimagasló eredmények a vármegye területén található nagyobb városok elhelyezkedésével, gazdasági és társadalmi erejükkel magyarázható. Míg Mohács a vármegye egyik legdinamikusabban fejlődő területe, addig Siklós – Villány – Harkány, a három eltérő tulajdonsággal, de egységes céllal rendelkező kisváros húzza a járását, ezáltal jelentős fejlesztési forrásokat tud a térség javára fordítani. A megítélt támogatás arányában a legtöbb pluszforrás a Szigetvári járás területére érkezett, mintegy 20,5%, míg a legkevesebb a Bólyi járásba. Sok esetben a kedvezményezett önkormányzatok önerő biztosításával is tudják és tudták is csökkenteni a szükséges pluszforrás nagyságát.

Települési szinten vizsgálva a támogatás eloszlását, megállapítható, hogy a források 70 százaléka a városokba jutott. A legtöbb támogatást Mohács (10,3 milliárd forint), Komló (5,6) és Harkány (3,1) könyvelhette el. A városok közül egy lakosra vetítve Harkány volt a legsikeresebb (766 ezer forint/fő támogatással), de Mohács (586 ezer) és Sellye (521 ezer) is kiemelkedett.

A kistélepülések között is található olyan, ahová fajlagosan jelentős nagyságú támogatás érkezett. A bajnok Kovácsszénája. A Pécsi járásban elhelyezkedő 60 fős településen 400 millió forint támogatásból épülhetett kerékpárút, mely Orfú felé biztosít kapcsolatot a kerékpárosok számára. Szintén kiemelkedik a Szigetvári járásban lévő 700 lelkes Kétújfalu, mely három projektre kapott 700 millió forint támogatást: bölcsőde létesítésére, valamint önkormányzati épületek és az általános iskola energetikai korszerűsítésére. Hasonló mértékű fajlagos támogatásban részesült a 300 lakosú Egyházasharaszti a Siklói járásban: 300 millió forint támogatásból építhetett bölcsődét.

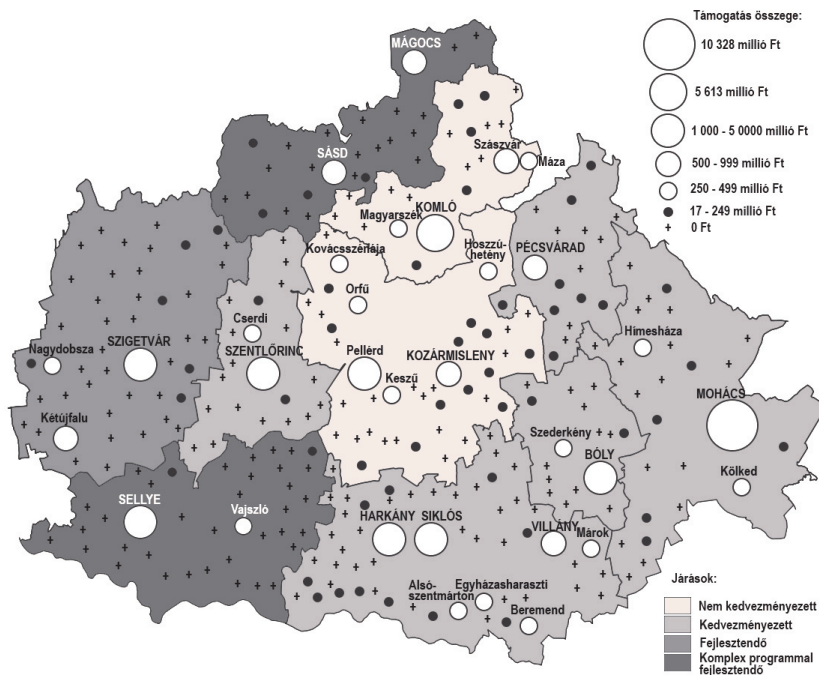
1.táblázat: Járási szintű kimutatás a megítélt és a többlettámogatás keretében kapott forrásokról
District-level report on the awarded funds and the funds received through additional support

Járás	Fejlettségi kategória	Megítélt támogatás (db)	Megítélt támogatás (millió Ft)	Többlettámogatás (db)	Többlettámogatás (millió Ft)	Többlettámogatás aránya (%)	Lakosságszám 2014 (fő)	Egy főre jutó támogatás (Ft)
Bólyi	II.	10	2 077,4	3	62,7	3,0	11 748	176 834
Hegyháti	IV.	16	2 098,0	6	277,0	13,2	12 515	167 638
Komlói	I.	31	7 423,0	14	1 181,9	15,9	34 776	213 451
Mohácsi	II.	49	11 785,1	22	1 340,8	11,4	34 512	341 479
Pécsi	I.	32	4 468,0	14	335,2	7,5	32 387	137 958
Pécsváradi	II.	17	1 393,7	5	47,0	3,4	11 669	119 433
Sellyei	IV.	15	1 955,1	4	83,0	4,2	14 178	137 896
Siklói	II.	35	7 696,5	15	816,2	10,6	35 716	215 491
Szentlőrinc	II.	12	1 857,8	4	207,2	11,2	14 847	125 132
Szigetvári	III.	20	3 771,0	10	774,8	20,5	25 055	150 511
Összesen		237	44 525,7	97	5 125,9	11,5	227 403	195 801

Fejlettségi kategóriák: I. Nem Kedvezményezett; II. Kedvezményezett; III. Fejlesztendő; IV. Komplex programmal fejlesztendő
Forrás: pályázat.gov.hu és Baranya Vármegyei Önkormányzat adatai alapján a szerzők saját szerkesztése (2024. október végi legújítás)

Ugyanakkor több olyan település is van Baranyában, melyeknek lakossága meghaladja az ezer főt, de a TOP 1-5 prioritásból nem részesült támogatásban: Dunaszekcső, Göröcsöny, Nagyharsány, Pogány, Vásárosdombó, Bicsérd.

6. ábra: Támogatás megoszlása településenként (TOP 1-5 prioritás)
Distribution of the awarded funding by municipality (TOP 1-5 priorities)

Forrás: palyazat.gov.hu és Baranya Vármegyei Önkormányzat adatai alapján a szerzők saját szerkesztése

A területfejlesztési programban meghatározott célterületi elv alapján megállapítható, hogy a kelet-baranyai térség jelentősen nagyobb támogatásban részesült a többi célterülethez képest, melyhez arányosan alacsonyabb (10,3%) többlettámogatás párosul. Pámer és szerzőtársai (2023) tanulmányában is megállapításra került, hogy a TOP-források nagy arányban a fejlettebb, kedvezményezett járásokban kerültek felhasználásra. Ezt a megállapítást a 2. számú táblázat adatai is megerősítik. Megállapítható az is, hogy a hátrányos helyzetű Nyugat-Baranya kevesebb megítélt támogatáshoz magasabb többlettámogatást vett igénybe, de így is jelentősen elmarad az egy főre jutó támogatás a fejlettebb Kelet-Baranya térségéhez képest.

A központi agglomeráció járásainak az értéke tükrözi a vármegyén belüli gazdasági és társadalmi viszonyokat. Míg a legtöbb magyarországi vármegye esetében kelet – nyugat irányban erősödő járásokat találunk, Baranya vármegye esetében ez fordítva van. Mind a megítélt támogatás, mind a többlettámogatás és annak aránya a megyei átlaggal majdnem teljesen megegyező.

2. táblázat: A Baranya ITP szerinti célterületek kimutatása a megítélt és a többlettámogatás keretében kapott forrásokról
Report on the target areas defined in the Baranya ITP regarding the awarded funds and the funds received through additional support

Térkategória	Megítélt támogatás összege (millió Ft)	Többlettámogatás (millió Ft)	Többlettámogatás aránya (%)	Lakosságszám 2014 (fő)
I. Hátrányos helyzetű Nyugat-Baranya	9 682	1 342	13,9	66 595
II. Központi Agglomeráció	13 285	1 564	11,8	78 832
III. Kelet-Baranya	21 559	2 220	10,3	81 976
<i>Baranya összesen</i>	<i>44 526</i>	<i>5 126</i>	<i>11,5</i>	<i>227 403</i>

Forrás: palyazat.gov.hu és Baranya Vármegyei Önkormányzat adatai alapján a szerzők saját szerkesztése (2024. október végi legyűjtés) Pécs megyei jogú város nélkül

Ha településszinten vizsgáljuk a TOP-támogatások eloszlását, akkor azt tapasztaljuk, hogy a támogatás mindössze 8,3 százaléka került hátrányos helyzetű besorolású településre. A legnagyobb arányban a TOP-5.3.1- „A helyi identitás és kohézió erősítése”, TOP-1.2.1- „Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés” és TOP-4.1.1- „Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése” intézkedések keretében tudtak sikeres pályázatot megvalósítani hátrányos helyzetű településen. Ezen kívül még jelentős összeg érkezett a TOP-1.4.1- „A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével”, TOP-2.1.3- „Települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések” és a TOP-3.2.1- „Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése” intézkedések keretében. Ugyanakkor nyolc olyan TOP-intézkedés volt, amelyből nem részesült támogatásban hátrányos helyzetű település.

A többlettámogatás és a projekt megvalósításának ideje közötti összefüggések

Baranya vármegye területén a megtisztított adatok alapján 237 db nyertes pályázat került megvalósításra. A pályázatok 57,8 százaléka 2018 végére támogatási szerződéssel rendelkezett, mely projektek több, mint egyharmadához volt szükség többlettámogatást igényelni. Ha a pozitív elbírálásban részesített pluszforrások kéréseit nézzük ebben a két évben, megállapítható, hogy a sikeres többletforrások közel 50 százaléka a pályázati ciklus elején realizálódott.

3. táblázat: Baranya vármegyében beadott TOP-projektek szerződéskötésének dátuma évenkénti lebontásban
Contract signing dates of submitted TOP projects in Baranya County, broken down by year

Év	Támogatott projektek (db)	Többlet-támogatott projektek (db)	Többlet-támogatott projektek aránya (%)	Megítélt támogatás (milliárd forint)	Többlet-támogatás (milliárd forint)	Többlet-támogatás aránya (%)
2017	63	22	34,9	16,5	1,7	10,4
2018	74	26	35,1	12,3	1,6	13,2
2019	26	16	61,5	3,3	0,5	14,7
2020	28	14	50,0	4,5	0,6	13,4
2021	41	18	43,9	6,9	0,6	9,4
2022	5	1	20,0	1,0	0,1	5,4
Összesen	237	97	40,9	44,5	5,1	11,5

Forrás: palyazat.gov.hu és a Baranya Vármegyei Önkormányzat adatai alapján a szerzők saját szerkesztése (2024. október végi legyűjtés)

A magas értékekre két lehetséges magyarázatot találtunk. Egyrészt a rövid idő alatt tömegesen beadott pályázatok darabszámát, mely nem biztosított megfelelő időt az egyes projektek kellő kidolgozásához. Baranya vármegyében a beadott pályázatok 60 százaléka került támogatásra. Másrészt a korai pályázati felhívásokat és magát a pályázatot elkészítők is egy teljesen új rendszerrel, új struktúrával találták szembe magukat, melynek megismerése és átlátása az első időkben nehézségeket okozhatott. Továbbá a legtöbb pályázati felhívás nem írta elő végleges tervek és költségvetés meglétét, csupán tanulmánytervet vagy projekttervet volt szükséges csatolni a pályázati adatlaphoz. A tanulási folyamat a költségvetési ciklus második felében már meghozta az eredményét. A csökkenő tendenciát a koronavírus-járvány (COVID-19) és a 2022 februárjában kirobbanó orosz-ukrán háború, valamint a projektek végső elszámolásának 2023. december 31-i dátuma befolyásolta. Ezen külső és belső tényezők miatt a többletforrás csak a 2022-ig megkötött támogatási szerződéssel rendelkező projektek esetében volt opció. A legmagasabb arányban a 2019-es projektek részesültek többlettámogatásban – a projektek 61,5 százaléka. A 2020-ban és 2021-ben szerződött projektek is átlagon felüli arányban részesültek többlettámogatásban. A többlettámogatás több mint 40 százaléka a 2018–2020 között szerződött projektek megvalósítására lett fordítva.

A többlettámogatás megoszlása a pályázati konstrukciók között

A tanulmány elemzése 15 TOP-konstrukció bevonásával készültek, melyek öt prioritáshoz tartoznak eltérő arányban. A legtöbb ráemeléssel érintett konstrukció a TOP-1 – gazdaságfejlesztési prioritáshoz köthető, összesen 32 db, ami a konstrukcióban beadott pályázatok 53 százaléka. 31 db projekttel szorosan köve-

ti a Közlekedés és energetikai (TOP-3) prioritás, mely a beadott pályázatok között 62,4 százalékkal a legmagasabb arányt képviseli azon pályázatok közül, ahol a sikeres megvalósítás érdekében szükség volt további forrás bevonására.

4. táblázat: A palyazat.gov.hu honlapon elérhető pályázati konstrukciók kódja és elnevezése
The palyazat.gov.hu website's available funding schemes: their official codes and titles

Pályázati konstrukció kódja	Pályázati konstrukció elnevezése
TOP-1.1.1	Ipari parkok, iparterületek fejlesztése
TOP-1.1.3	Helyi gazdaságfejlesztés
TOP-1.2.1	Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés
TOP-1.4.1	A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével
TOP-2.1.1	Barnamezős területek rehabilitációja
TOP-2.1.2	Zöld város kialakítása
TOP-2.1.3	Települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések
TOP-3.1.1	Fenntartható települési közlekedésfejlesztés
TOP-3.2.1	Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése
TOP-3.2.2	Önkormányzatok által vezérelt, a helyi adottságokhoz illeszkedő, megújuló energiaforrások kiaknázására irányuló energiaellátás megvalósítása, komplex fejlesztési programok keretében
TOP-4.1.1	Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése
TOP-4.2.1	Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése
TOP-4.3.1	Leromlott városi területek rehabilitációja
TOP-5.2.1	A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok

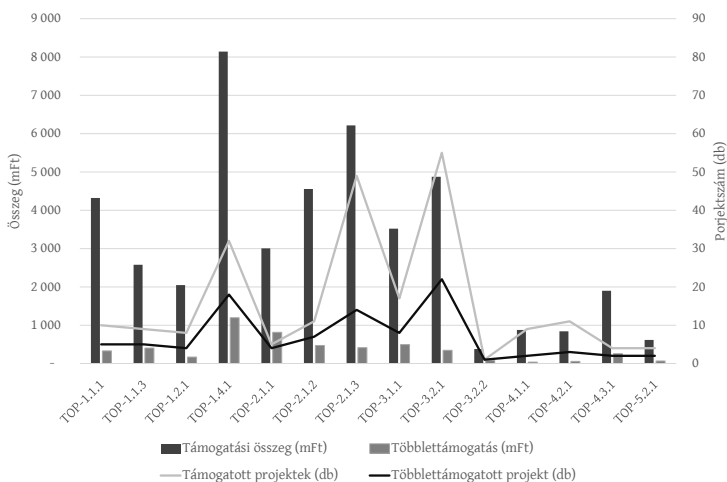
Forrás: www.palyazat.gov.hu

A legtöbb eredményes többletforrás a TOP-3.2.1- önkormányzati épületek energetikai fejlesztésére került kiosztásra, szám szerint 22 darab. Népszerű volt még a TOP-1.4.1 – óvoda és bölcsőde fejlesztés és a TOP-2.1.3 – belterületi vízvezetés témájú pályázatok is, melyekre szép számban érkeztek beadványok és részesültek is többletforrásban.

Az egyes prioritásokon belül a legtöbb többlettámogatást (1.195 millió Ft) a TOP-1.4.1 konstrukció keretében támogatott projektek kapták, mely az összes leszerződött támogatás 14,7 százalékát érte el. Ennél jóval magasabb arányú (27,1%) pluszforrásra volt szükség a vármegyén belül a barnamezős területek rehabilitációjára kiírt és nyertes pályázatok esetében a sikeres megvalósításhoz. Véleményünk szerint ennek oka lehet a leromlott, használaton kívüli épületek műszaki állapotának nem megfelelő becslése a pályázatokhoz elkészített projekttervekhez, ami az első mérföldkő folyamán elkészített részletes engedélyes tervek készítésekor már nyilvánosságra kerültek. A TOP-3.2.2 „Önkormányzatok által vezérelt, a helyi adottságokhoz illeszkedő, megújuló energiaforrások kiaknázására irányu-

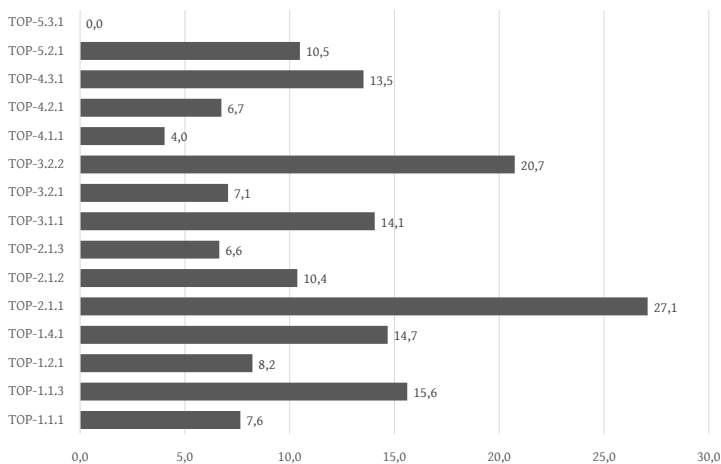
ló energiaellátás megvalósítása, komplex fejlesztési programok keretében” konstrukcióban támogatott projektek esetében is meghaladta a többlettámogatás a támogatási érték 20 százalékát.

7. ábra: A megítélt és a kapott többlettámogatások konstrukciónként
The awarded and received additional funding broken down by scheme

Forrás: palyazat.gov.hu és a Baranya Vármegyei Önkormányzat adatai alapján a szerzők saját szerkesztése (2024. október végi legyűjtés)

8. ábra: A megítélt támogatás és a kapott többlettámogatások aránya konstrukciónként
The ratio of awarded funding to received additional funding, broken down by scheme

Forrás: palyazat.gov.hu és a Baranya Vármegyei Önkormányzat adatai alapján a szerzők saját szerkesztése (2024. október végi legyűjtés)

Összegzés

Tanulmányunkban több feltett kérdésre választ kaphatunk, melyek segítenek részletesebb képet rajzolni Baranya területfejlesztési eredményeiről. Nem igazolódott be, hogy a programozási ciklus első időszakában beadott projektek esetében több pályázatnál volt szükség további források bevonására a sikeres megvalósítás érdekében, mivel arányaiban mind a projektek számát, mind a többlettámogatás nagyságát tekintve a 2019-es projekteknel volt szükség legnagyobb mértékben többlettámogatás biztosítására.

A vármegyén belüli fejlettségi eloszlásból jelen tanulmány alapján is megállapítható, hogy több forrás a fejlettebb, kelet-baranyai járásokba került, míg a legfejlettebb Hegyháti, Szigetvári és Sellyei járások kevesebb támogatásban részesültek. Ezen megállapítás alapján elmondható, hogy a járások közti különbségek oldásában kevésbé volt hatásos a program, ami területfejlesztési források biztosításával tudott hatni a fejlettségi különbségek csökkentésére, míg egyéb, fejlettséget befolyásoló tényezőkre, mint például a humán erőforrás minőségi tényezői vagy a jövedelmi viszonyok alakulása, nem volt közvetlen ráhatása. Ugyanakkor a kevésbé fejlett nyugat-baranyai járások projektjei arányaiban valamivel több többlettámogatásban részesültek, ami elsősorban az aprólékos projektelőkészítés hiányának és a saját források szűkösebb rendelkezésre állásának következménye lehet.

Elmondható, hogy a komplexebb, nagyobb projekteket tartalmazó beruházási jellegű, az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) támogatásával megvalósuló projekteknel volt szükség jelentősebb mértékű többlettámogatásra. Másrészt a nem beruházási jellegű Európai Szociális Alap (ESZA) által támogatott TOP-5.3.1 konstrukciónál nem volt szükség többlettámogatásra. A prioritások közül a legnagyobb arányú többlettámogatásra a TOP 1. „*Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatási helyzet elősegítésére*” és TOP 2. „*Vállalkozásbarát, népességmegtartó település fejlesztés*” esetében volt szükség, a többlettámogatás mértéke mindkét prioritás esetében elérte a támogatási összeg 12,3 százalékát. A pályázati konstrukciók közül a legnagyobb arányú (27,1%) többlettámogatásra a TOP-2.1.1 „*Barnamezős területek rehabilitációja*” konstrukciónál volt szükség, mely konstrukcióban öt projekt valósult meg. Véleményünk szerint ennek egyik oka az épületek leromlott állapota és az előre nem látható műszaki szükségletek.

További megállapításunk, hogy a legtöbb esetben a pályázati felhívásnak megfelelően a kedvezményezettek nem készítettek megfelelően kidolgozott, szakmailag és gazdaságilag megalapozott, ún. „engedélyes szintű” terveket, hanem csak „tanulmányterv” és tervezői költségbecslés alapján kerültek elbírálásra a pályázatok. Ezek a tervek a legtöbbször egy koncepciót, egy elképzelést tartalmaztak csupán, melyek sok esetben nem voltak alkalmasak arra, hogy azok a hatályos jogszabályok szerint megvalósíthatóak legyenek. Ezekben az esetekben a végleges kiviteli tervek elkészítése után vagy a közbeszerzési eljárás bontásakor realizálódott, hogy a támogatás beadásakor kalkulált összege nem fogja fedezni a felmerülő költségeket.

Ez az előkészítettségi követelmény a jelenlegi programozási időszak TOP_PLUSZ pályázatok esetében módosult, a pályázatrólok és a tervezők az előző idők tapasztalataiból tanulva olyan költségvetést készítettek az egyes projektekhez, melyek – a jelenlegi információk alapján – várhatóan kevesebb többletforrást fognak igényelni az aktuális pályázati időszakban. Ezt a felvetést támasztják alá a Baranya Vármegyei Önkormányzat honlapján elérhető előterjesztések, melyek szerint 2022 januárja és 2025 októbere között 17 db ráemelési kérelem került be-terjesztésre összesen 619 748 378 Ft értékben a TOP_PLUSZ pályázatok esetében.

Jegyzet

- 1 A többlettámogatásra vonatkozó adatok forrása a Baranya Vármegyei Önkormányzat Területfejlesztési Osztálya. Az adatokat az egyik szerző kiegészítette és pontosította, aki a vizsgált időszakban a Baranya Vármegyei Önkormányzati Hivatal köztisztviselőjeként dolgozott.

Irodalom

- Enyedi Gy. (2010): Terület- és településfejlesztéssel kapcsolatos tudományos kutatások fő irányai és feladatai. *Területi Statisztika*, 4., 398–405.
- Faragó L. (2016): Az EU területi politikájának a változásai közép-kelet-európai nézőpontból. *Tér és Társadalom*, 2., 3–22. <https://doi.org/bsnm>
- Finta I. (2022): Az Európai Unió átfogó fejlesztéspolitikai alapelveinek fejlődési trendjei és azok érvényesülése Magyarországon. *Új Magyar Közigazgatás*, 2., 1–19.
- Finta I., Pálné Kovács I., Brucker B., Pénzár Á., Pámer Z., Póla P. (2023): A területi tervezés elmélete és gyakorlata Faragó munkásságában. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 246., 9–79. <https://doi.org/10.59809/Comitatus.2023.33-246.69>
- Gálosi-Kovács B., Haffner T. (2017): A területfejlesztés intézményrendszerének változása Magyarországon. *Területfejlesztés és Innováció*, 1., 22–33.
- Hargitainé Solymosi B. (2012): A megyei önkormányzatok terület- és településfejlesztési tevékenysége. *Területi Statisztika*, 1., 45–55.
- Molnár T., M. Barna K. (2018): A területi különbségek vizsgálata a magyar NUTS 3 szintű területi egységekben, 2000 és 2015 között. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 227., 3–20.
- Nádudvari Z. (2014) A területfejlesztés európai programjainak összehasonlítása. *Területi Statisztika*, 4., 404–407.
- Németh Á., Vercse T., Dövényi Z. (2014): A fejlettség térbeli egyenlőtlenségei Magyarországon az európai uniós csatlakozás után. *Területi Statisztika*, 4., 308–332.
- Nyikos Gy., Kondor Zs. (2020): New mechanisms for integrated territorial development in Hungary. *Pro Publico Bono: Magyar Közigazgatás*, 1., 124–145. <https://doi.org/qs2n>
- Pámer Z. (2021): A területi kormányzás és a területi integráció vizsgálata Baranya megye fejlesztési dokumentumaiban az uniós csatlakozástól napjainkig. *Tér és Társadalom*, 3., 108–130. <https://doi.org/kkd2>
- Pámer Z., Finta I., Horeczki R., Pénzár Á., Dombi, P. (2023): Területfejlesztési források felhasználása Baranya megyében. *Tér és Társadalom*, 3., 98–118. <https://doi.org/10.17649/TET.37.3.3491>
- Péti M., Salamin G. (2016): A városfejlesztés új keretei a 2014–2020-as fejlesztéspolitikai ciklusban. *Falu-Város-Régió*, 2., 9–16.
- Papp S., Nagy Gy., Boros L. (2017): A kedvezményezett települések objektív életminőség alapján történő lehatárolási lehetőségei. *Területi Statisztika*, 6., 639–664. <https://doi.org/qs2q>

Jogszabályok, programdokumentumok

- 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet a 2014–2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről <https://njt.hu/jogszabaly/2014-272-20-22> (Letöltés: 2024.08.23.)
- 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet a kedvezményezett járáások besorolásáról. <https://njt.hu/jogszabaly/2014-290-20-22> (Letöltés: 2024.05.29.)
- 17/2017. (II. 1.) Korm. rendelet az európai uniós forrásból finanszírozott egyes projektek költségnövekménye támogathatóságáról. <https://njt.hu/jogszabaly/2017-17-20-22> (Letöltés: 2024.09.09.)
- 256/2021. (V. 18.) Korm. rendelet a 2021–2027 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről <https://njt.hu/jogszabaly/2021-256-20-22> (Letöltve: 2026.03.03)
- 13/2023. (I. 24.) Korm. rendelet az építési beruházások megvalósítására kötött szerződések módosításának kezdeményezéséről. <https://njt.hu/jogszabaly/2023-13-K3-22> (Letöltés: 2024.10.26.)
- Bachtler, J., Mendez, C., Wishlade, F. (2017): *EU Cohesion Policy and European Integration: The Dynamics of EU Budget and Regional Policy Reform*. Routledge <https://doi.org/qs2s>
- Barca, F. (2009): *An Agenda for a Reformed Cohesion Policy: A Place-Based Approach to Meeting European Union Challenges and Expectations*. European Commission
- BMÖ (2014): *Baranya Megyei Területfejlesztési Konceptió Javaslatértékelési fázis*. Baranya Megyei Önkormányzat, Pécs <https://docplayer.hu/11934816-Baranya-megyei-teruletfejlesztési-konceptio.html> (Letöltés: 2024. 09. 07.)
- BMÖ (2020): *Baranya Megye Integrált Területi Programja*. Baranya Megyei Önkormányzat, Pécs <http://www.baranya.hu/dokumentum/808> (Letöltés: 2024. 05. 06.)
- European Commission (2010): *Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels
- European Commission (2021): *Cohesion Policy 2021–2027*. Brussels
- Miniszterelnökség (2014): *Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014–2020-as fejlesztési időszakra*. Készítette a Miniszterelnökség a Nemzetgazdasági Minisztérium és a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal közreműködésével. <https://www.palyazat.gov.hu/download.php?objectId=52032> (Letöltés: 2025. 03. 17.).
- Nemzetgazdasági Minisztérium (2015): *Terület- és Településfejlesztés Operatív Program (TOP)*. Az Európai Bizottság által elfogadott verzió 2014–2020. <https://www.palyazat.gov.hu/download.php?objectId=53469> (Letöltés: 2025. 03. 22.)